

Lecția 2
Existența lui Dumnezeu - Cauză și efect
Cursul prin corespondență de apologetică al Apologetics Press
Bert Thompson, Ph. D. și Kyle Butt, M. A.

EXISTENȚA LUI DUMNEZEU – CAUZĂ ȘI EFECT

Una dintre cele mai importante probleme care pot frământa mintea omenească este întrebarea: „Există sau nu Dumnezeu?” Ori Dumnezeu există, ori nu există. Nu e cale de mijloc. Ateul afirmă cu îndrăzneală că Dumnezeu **nu există**; credinciosul afirmă cu la fel de multă îndrăzneală că El **există**; agnosticul spune că nu există destule dovezi pentru a ne putea hotărâ asupra unei variante; iar scepticul se îndoiește că existența lui Dumnezeu poate fi dovedită fără urmă de îndoială. Cine are dreptate? Dumnezeu există sau nu?

Singurul mod de a răspunde la această întrebare, bineînțeles, este să căutăm și să examinăm dovezile. Este într-adevăr logic să ne gândim că dacă Dumnezeu există, El ne-a pus la dispoziție dovezi adecvate care au ca scop revelarea existenței sale. Dar există asemenea dovezi?

Credinciosul susține că sunt disponibile dovezi adecvate pentru a putea fi dovedită existența lui Dumnezeu. Totuși, când folosim cuvântul „a dovedi”, nu vrem să sugerăm că existența lui Dumnezeu poate fi demonstrată în mod științific în același fel în care se poate dovedi că un sac cu cartofi are greutatea de cinci kilograme sau că inima umană are patru camere distincte. Asemenea chestiuni pot fi verificate în mod empiric, folosind cele cinci simțuri. De asemenea, deși dovezile empirice sunt adesea folositoare pentru a stabili validitatea unui caz (juridic), nu este **singurul** mod de a găsi dovezi.

De exemplu, toate autoritățile legale recunosc validitatea a ceea ce este numit în limbaj juridic un caz *prima facie* (la prima vedere). Un asemenea caz există când sunt disponibile destule dovezi pentru a stabili că un lucru este atât de probabil încât, în afară de situația că poate fi refutat cumva, este considerat ca fiind dovedit în afară de orice îndoială. Acesta este argumentul credinciosului: că există un număr mare de dovezi foarte convingătoare care alcătuiesc un caz *prima facie* fără fisură ce pledează pentru existența lui Dumnezeu - un caz care nu poate fi refutat pur și simplu. Am vrea să prezentăm aici o parte din dovezile care compun cazul *prima facie* ce pledează pentru existența lui Dumnezeu.

CAUZĂ ȘI EFECT - ARGUMENTUL COSMOLOGIC

De-a lungul istoriei, unul dintre cele mai eficace argumente în favoarea existenței lui Dumnezeu a fost argumentul cosmologic (cauză și efect) care spune că universul (Cosmosul) există și, prin urmare, trebuie explicat.

Universul există și este real. Orice persoană rațională, inclusiv atei și agnosticii, trebuie să recunoască acest lucru. Deci, întrebarea care se ridică este „Cum s-a născut Universul?” Dacă un lucru nu se poate crea pe sine, atunci este numit „contingent”, pentru că depinde de ceva din afara lui ca să explice existența sa. Universul, deci, este o entitate contingentă, deoarece nu își poate cauza sau explica propria existență. Dacă Universul nu s-a creat pe sine însuși, atunci trebuie să aibă o cauză.

Aici legea cauză-efect este legată puternic de argumentul cosmologic. În ceea ce privește cunoașterea științifică, legile din natură nu au excepții. Acest lucru este cu siguranță adevărat despre legea cauză-efect, care este cea mai universală și cea mai sigură dintre toate legile. Mai exact, legea cauză-efect afirmă că fiecare efect material trebuie să aibă o cauză adecvată și antecedentă (adică, o cauză care există dinainte de efect).

Nu există efecte materiale fără o cauză adecvată. De asemenea, cauza nu apare niciodată **după** efect. Este lipsit de sens să vorbești despre o cauză care îi urmează efectului, sau despre un efect care are loc înainte de cauza sa. În plus, efectul nu este niciodată mai mare decât cauza. Acesta este motivul pentru care oamenii de știință spun că fiecare efect material trebuie să aibă o cauză **adecvată**. Râul nu a devenit plin de noroi pentru că o broască a sărit în el; și nici cartea nu a căzut de pe masă pentru că o muscă s-a așezat pe ea. Acestea nu sunt cauze adecvate. Pentru că indiferent ce efect vedem, trebuie să-i găsim cauze adecvate - ceea ce ne duce înapoi la întrebarea inițială: Ce „**a cauzat**” Universul?

La această întrebare avem doar trei răspunsuri posibile: (1) Universul este etern; există dintotdeauna și va exista întotdeauna; (2) Universul nu este etern; mai degrabă, a apărut din nimic; sau (3) Universul nu este etern și nu s-a creat din nimic, ci, mai degrabă, a fost

creat de ceva (sau de Cineva) dinafara sa și superior lui. Aceste trei opțiuni merită a fi luate în considerare cu seriozitate.

Este Universul etern?

Aceasta este cea mai confortabilă poziție pentru cel care nu are încredere în existența lui Dumnezeu: ideea că Universul a existat dintotdeauna și va exista întotdeauna, pentru că o asemenea idee evită nu numai problema unui început sau al unui sfârșit, dar și nevoia oricărei „cauze primordiale” (cum ar fi Dumnezeu). Totuși, știința modernă înțelege că Universul nu este etern; a avut un început și va avea un sfârșit.

Printre cele mai importante și mai bine-stabilite legi ale Științei sunt legile termodinamicii. Prima lege a termodinamicii (numită adesea legea conservării energiei și/sau a materiei) afirmă că nici materia nici energia nu pot fi create sau distruse. A doua lege a termodinamicii (numită legea entropiei în creștere) afirmă că totul se oprește sau se uzează. Energia devine din ce în ce mai puțin disponibilă pentru folosire. Entropia (care „măsoară” neorânduiala, dezordinea și lipsa de organizare) crește tot mai mult. Asta, bineînțeles, înseamnă că, în cele din urmă, universul se va uza. A doua lege surprinde: (1) un început când, pentru prima dată, Universul era într-o stare în care toată energia era disponibilă pentru folosire; și (2) un sfârșit, aflat în viitor, când nu va mai fi energie deloc (moment la care știința se referă numindu-l „moartea cauzată de lipsa căldurii”), lucru care va duce la „moartea” Universului.

Întrebări - Lecția a 2-a

ADEVĂRAT SAU FALS

Scrieți "A" pentru ADEVĂRAT sau "F" pentru FALS în spațiile libere aflate înainte de fiecare dintre următoarele propoziții.

- ___ 1. Dumnezeu poate să existe și să nu existe în același timp.
- ___ 2. Universul există și este real.
- ___ 3. Un lucru ce nu se poate crea pe sine se numește contingent.
- ___ 4. Știința a dovedit că Universul a avut un început.
- ___ 5. Unele lucruri materiale nu au o cauză.
- ___ 6. Universul s-a creat singur din nimic.
- ___ 7. Cauza apare mereu înaintea efectului și este întotdeauna mai mare decât acesta.
- ___ 8. Materia și spiritul sunt unul și același lucru.

ALEGERI MULTIPLE

Încercuțiți răspunsurile corecte.

1. Care dintre următoarele caracteristici i se potrivesc Universului?
 - (a) Etern
 - (b) S-a creat singur
 - (c) Subordonat
 - (d) Independent

2. Orice lucru material trebuie să aibă o cauză descrisă de una dintre următoarele caracteristici?
 - (a) Mai mare decât ea însăși
 - (b) Mai mică decât ea însăși
 - (c) Egală cu ea însăși
 - (d) Nici una dintre acestea

3. Tot ce există se încadrează în una din următoarele două categorii?

- (a) Materie (b) Particulă
(c) Animal (d) Spirit

4. Care dintre următoarele asocieri vechi de stânci a fost folosită pentru efectuarea previziunilor astronomice?

- (a) Marea barieră de corali (b) Statuia Libertății
(c) Stonehenge (d) Orașul Stâncilor

5. Presupunând că un lucru material există, care dintre următoarele caracteristici îi aparțin?

- (a) Efect (b) Cauză
(c) Început (d) Motor de mașină

COMPLETEAZĂ SPAȚIILE LIBERE

1. _____ există și este _____ .

2. Ori Dumnezeu _____ ori _____. Nu este cale de _____.

3. Dacă Universul nu _____ singur, atunci trebuie să aibă un _____.

4. Prima lege a _____ susține că materia și _____ nu poate fi nici _____ nici distrusă.

5. _____ nu s-a creat singur. O asemenea _____ atât din punct de vedere filosofic cât și _____ .

ASOCIAȚI VARIANTELE

Aranjați următoarele variante pe perechi de câte două care să corespundă (completați litera potrivită în spațiul liber de după fiecare număr).

1. ____ Un caz care nu poate fi refutat	A. Univers
2. ____ Legea cauzalității	B. Materia
3. ____ A avut un început și va avea un sfârșit	C. Cauză
4. ____ Legea conservării energiei	D. Spirit
5. ____ Nu se poate crea singur(ă)	E. Argumentul cosmologic
6. ____ Apare înainte de efect	F. Prima lege a termodinamicii
7. ____ Totul se uzează	G. Prima faci
8. ____ Singurul lucru etern	H. A doua lege a termodinamicii

Numele _____

Adresa _____

Orașul _____ Țara _____

Codul poștal _____ Data _____

Copyright © 2001 - Apologetics Press, Inc.

Cu alte cuvinte, Universul este ca un ceas uriaș care a fost răsucit, dar acum merge mai încet. Concluzia pe care o tragem analizând informațiile științifice este imposibil de evitat: Universul nu este etern. Entitățile eterne nu au un început sau un sfârșit și nu se uzează. Un faimos om de știință, Robert Jastrow de la NASA (care nu crede în existența lui Dumnezeu), a scris: „Știința modernă neagă existența vreunui lucru etern în univers.” Are dreptate. Știm acum din punct de vedere științific că Universul nu este etern.

Universul s-a autocreat din nimic?

În trecut, ar fi fost practic imposibil să găsești vreun om de știință reputat care să fi fost dispus să creadă că Universul s-a creat pur și simplu pe el însuși. Oricare om de știință, și oricare elev, a înțeles faptul că nici un lucru material nu se poate „crea pe el însuși”. Universul este cel **creat**, nu este **Creatorul**. Și, până nu de mult, se părea că nu pot fi nici un fel de opinii divergente în legătură cu acest subiect. Totuși, atât de convingătoare este dovada că universul are un început (și, prin urmare, și o cauză superioară lui) încât câțiva oameni de știință necredincioși au sugerat că Universul s-a creat din nimic!

Firește, o asemenea afirmație pare absurdă pentru că principiile fundamentale ale fizicii susțin că este imposibil să crezi ceva din nimic. Dar oricât de adevărat ar fi acest lucru, cei care nu cred în existența lui Dumnezeu sunt dispuși să apere chiar și o afirmație absurdă, numai să nu creadă. Sugestia aceasta, bineînțeles, violează pur și simplu prima lege a termodinamicii, care afirmă că nici materia, nici energia nu pot fi create sau distruse în natură. După cum a spus astronomul Robert Jastrow: „Crearea materiei din nimic ar viola un concept prețuit al științei, principiul conservării materiei și energiei, care afirmă că materia și energia nu pot fi nici create, nici distruse. Materia poate fi convertită în energie și invers, dar cantitatea totală a materiei și a energiei trebuie să rămână aceeași pentru totdeauna. Este dificil de acceptat o teorie care violează un asemenea fapt științific bine-stabilit”. Mai mult, știința se bazează pe observație, repetabilitate și informație empirică. Dar când sunt nevoiți să prezinte informații empirice care să confirme afirmația că Universul s-a creat singur din

nimic, necredincioșii sunt forțați să recunoască faptul că asemenea informații nu există. Universul nu s-a creat pe el însuși. O asemenea idee este absurdă, atât din punct de vedere filosofic, cât și din punct de vedere științific.

Universul a fost creat?

Ori Universul a avut un început, ori nu. Dar toate dovezile de care dispunem arată că a avut, de fapt, un început. Dacă Universul a avut un început, ori a avut o cauză, ori nu. Totuși, un lucru este sigur: este corect - și din punct de vedere științific și potrivit logicii - să recunoști că Universul a avut o cauză pentru că Universul este efectul și, de aceea, are nevoie de o cauză adecvată. Legea cauză-efect susține că, oricând avem un efect material, trebuie să fie și o cauză adecvată, care să fi existat încă dinainte de a fi existat el. Mai departe, totuși, această lege indică faptul că nici un efect nu poate fi mai mare decât cauza care l-a provocat.

Din moment ce este evident faptul că Universul nu este etern și din moment ce este de asemenea evident că nu **s-a creat** singur, singura alternativă care mai rămâne este aceea că Universul a fost creat de ceva, sau de Cineva, care: (a) a existat încă dinainte de a fi existat el - adică, o Cauză Primordială eternă și care nu a avut nevoie la rândul ei de o cauză; (b) îi este superior - din moment ce lucrul creat nu îi poate fi superior creatorului; și (c) este altfel constituit - din moment ce Universul material finit (din punct de vedere temporal) și subordonat Lui nu poate prezenta dovezi care să confirme că s-a creat singur.

În legătură cu asta, trebuie să fim atenți la un alt lucru. Dacă a fost vreodată o vreme când nu exista absolut **nimic**, atunci nici acum nu ar trebui să fie nimic, pentru că este știut faptul că nimicul nu poate produce decât nimic. Din punctul acesta de vedere, **din moment ce în ziua de azi există ceva, în mod logic trebuie să fi existat ceva dintotdeauna!**

Tot ce știu oamenii că există poate fi clasificat în **materie** și **spirit**. Nu avem o a treia alternativă. Prin urmare, argumentarea pe care o prezentăm este aceasta:

1. Tot ce există este fie materie, fie spirit.
2. Dacă ceva există acum, înseamnă că există dintotdeauna și va exista întotdeauna.

3. Prin urmare, una din două: sau materia, sau spiritul este etern.
 - A. Ori materia, ori spiritul este etern.
 - B. Materia nu este eternă, după cum o arată dovezile menționate mai sus.
 - C. Prin urmare, spiritul este cel etern.

Sau, pentru a pune problema altfel:

1. Tot ce există este fie subordonat (altfel spus, contingent), fie independent (non-contingent).
2. Dacă Universul nu este etern, este subordonat (contingent).
3. Universul nu este etern.
4. Prin urmare, Universul este subordonat (contingent).
 - A. Dacă Universul este subordonat, trebuie să fi fost cauzat de ceva care nu este subordonat nimănu.
 - B. Dar Universul este subordonat (contingent).
 - C. Prin urmare, Universul a fost făcut de o forță eternă și nesubordonată (non-contingentă) nimănu.

În trecut, evoluționiștii atei au afirmat că mintea nu e nimic altceva decât o funcție a creierului, care este materie; prin urmare mintea și creierul sunt unul și același lucru, iar materia este singurul lucru care există. Totuși, acest punct de vedere nu mai este credibil din punct de vedere științific, datorită în mare parte experimentelor renumitului fiziolog australian, domnul John Eccles. Doctorul Eccles, care a câștigat Premiul Nobel pentru descoperirile sale legate de modul în care lucrează anumite părți (numite sinapse neurale) ale creierului, a afirmat, bazându-se pe dovezi concrete, că mintea este mai mult decât ceva pur și simplu fizic. El a demonstrat că suprafața motorie suplimentară a creierului poate fi oprită **intenționat** dintr-o activitate oarecare, fără ca contextul motor (care controlează mișcările mușchilor) să funcționeze. Într-adevăr, mintea reprezintă pentru creier ce reprezintă un librar pentru librărie. Primul este indispensabil pentru a doua (librărie). Eccles și-a explicat metodologia științifică și concluziile pe care le-a tras în urma cercetărilor sale în „**Sinele și creierul său**”, o carte pe care a scris-o în colaborare cu eminentul profesor de științe naturale, domnul Karl Popper.

Din punct de vedere științific, prin urmare, alegerea ce trebuie făcută e între materia simplă și mai mult decât materia ca fiind explicația pentru existența și pentru rânduiala care guvernează

Universul. Diferența, așadar, între cele două modele este diferența dintre: (a) timp, șansă și proprietățile naturale ale materiei; sau (b) plan, creație și neîndoielnicele proprietăți ale organizării și minții. De fapt, când vine vorba de oricare caz particular, nu sunt decât două explicații științifice pentru originea ordinii și a vieții din Univers: ori ordinea **i-a fost impusă** materiei, ori se **află în** mod natural în materie.

Acelora care susțin că ordinea se află în mod natural în materie, le putem răspunde pur și simplu că n-am văzut cu siguranță nici o dovadă în acest sens. Mai departe, dovezile științifice și filosofice pe care le avem arată fără putință de tăgadă și în mod clar existența unei Minți independente, eterne și de sine-stătătoare care a creat acest Univers și tot ce se află în el.

Oricât de mult ar încerca, scepticii nu pot evita implicațiile evidente ale legii cauză-efect. Totuși, asta nu i-a oprit să încerce, și, prin urmare, ei au adus nenumărate argumente împotriva ei. De exemplu, un astfel de argument insistă că această idee este inconsistentă față de ea însăși. Argumentul acesta sună cam așa. Principiul cauză-efect susține că orice lucru are o cauză. Potrivit acestui principiu, cel ce susține aceasta merge pe firul lucrurilor înapoi la o Causă Primordială, unde acest principiu nu mai funcționează brusc. Dar cum ar putea face asta și în același timp să rămână consistent? De ce principiul brusc că totul „are o cauză” încetează să mai fie adevărat? De ce această așa-numită Causă Primordială nu are și ea la rândul ei nevoie de o cauză oarecare? Dacă toate celelalte lucruri au nevoie de o explicație, sau de o cauză, atunci de ce această Primă Causă nu are nevoie și ea de o explicație, sau de o cauză? Și dacă această Causă Primordială nu are nevoie de o explicație, atunci de ce toate celelalte lucruri au?

Am putea să le dăm două răspunsuri celor ce pun la îndoială astfel principiul cauzalității? În primul rând, logic, este absolut imposibil de apărât orice teorie despre o „întoarcere înapoi infinită” care surprinde o serie nesfârșită de efecte care nu au o cauză inițială. Filosofii au susținut această idee timp de multe generații și au avut dreptate. Orice începe să existe trebuie să aibă o cauză. Nimic din ceea ce se întâmplă nu este lipsit de cauză.

În al doilea rând, afirmația făcută de necredincioși cum că legea cauzalității este inconsistentă cu ea însăși nu reprezintă o obiecție demnă a fi luată în considerare împotriva legii menționate mai sus; mai degrabă este o obiecție la adresa **formulării ei incorecte**. Dacă ar fi să

spună: „Totul are o cauză”, atunci, într-adevăr, această obiecție ar fi întemeiată. Dar legea cauzalității nu asta vrea să spună. Ea afirmă că orice **efect material** trebuie să aibă o **cauză adecvată antecedentă** lui. În fond, la un moment dat în trecutul îndepărtat trebuie să fi existat o Causă Primordială absolută care, prin însăși natura sa, a fost nematerială.

CONCLUZIE

Legea cauză-efect, și argumentul cosmologic care este bazat pe această lege, se manifestă în toate segmentele vieții umane. Universul există, și prin urmare trebuie să aibă o cauză antecedentă adecvată.

Pentru a exemplifica legea cauză - efect, un om de știință, R. L. Wysong, s-a referit la următorul eveniment istoric. Acum câțiva ani oamenii de știință au fost chemați în Marea Britanie pentru a studia o asociere de stânci și gropi așezate concentric și dispuse într-o ordine evidentă, o descoperire arheologică care s-ar putea să fi fost construită după aceleași reguli ca și cea de la Stonehenge. Pe măsură ce cercetările au înaintat, a devenit tot mai clar că această dispunere a fost aleasă tocmai pentru a ajuta la efectuarea previziunilor astronomice. La multe întrebări (de exemplu, cum au putut popoarele vechi să construiască observatoare astronomice, la ce erau folosite informațiile obținute în urma observațiilor făcute, etc.) nu s-a putut da un răspuns. Dar ceea ce știm cu certitudine este că lucrul care a „cauzat” Stonehenge a fost **proiectarea inteligentă**.

Acum, comparați Stonehenge cu situația reprezentând o analogie la originea Universului, și a însăși vieții. Noi studiem viața, îi observăm funcțiile, îi admirăm complexitatea (pe care oamenii foarte inteligenți nu o pot copia, nici măcar folosind cele mai avansate metode și tehnologii științifice), dar ce concluzie putem noi trage? E adevărat, Stonehenge **s-ar putea** să fi fost cauzat de eroziunea unui munte, sau de forțe naturale catastrofale coroborate cu meteoriți, a căror acțiune a avut ca rezultat formațiunile de stânci și gropile concentrice. Dar care om de știință sau filosof ar putea să susțină vreodată o asemenea idee?

Nici un om în toate mințile nu ar putea avea convingerea că Stonehenge „a apărut pur și simplu” printr-un accident, și totuși atei, agnosticii și scepticii au impresia că acest Univers riguros organizat, bine gândit (precum și viața complexă pe care o găzduiește) „nu este

altceva decât rodul unei întâmplări”. Să accepți această idee este un act irațional deoarece concluzia în sine este lipsită de logică, nefondată și nesrijinită de ceea ce este cunoscut. Cauza în cazul acesta nu este capabilă de un asemenea efect.

Acest tip de raționament este aplicabil nu numai Universului, ci și celor care locuiesc în el. Dispunem de indiscutabile particularități: capacitatea de a gândi, capacitatea de a ști, abilitatea de a acționa rațional. Dar care este originea acestor caracteristici de o atât de covârșitoare importanță? Teoria evoluției nu oferă un răspuns mulțumitor. După cum a spus filosoful Norman Geisler: „Cauza nu poate produce un lucru pe care nu-l poate produce. Dacă eu am o minte sau capacitatea de a ști, atunci înseamnă că am primit-o de la Cineva care are o minte sau are capacitatea de a cunoaște. Mentalul nu poate proveni din non-mental; din nimic nu poate apărea ceva.”

Doctorul Geisler are fără îndoială dreptate. Dacă noi, ca oameni, posedăm capacitatea de a gândi rațional, atunci înseamnă că trebuie să existe o cauză adecvată, care să stea în spatele acestei abilități - cauză care posedă capacitatea de a ști. Dacă noi ca oameni posedăm capacitatea de a ști (adică, avem atât o latură intelectuală, cât și una fizică), atunci înseamnă că există o cauză corespunzătoare care ne-a dat-o, cauză intelectuală care posedă capacitatea de a ști. Dacă noi ca oameni putem să acționăm rațional, înseamnă că există o cauză adecvată de la care am primit-o, sursă care are abilitatea de a acționa, și încă în mod rațional.

Pe scurt, mesajul central al argumentului cosmologic, și al legii cauză-efect pe care se bazează, este acesta: Orice efect material are o cauză adecvată care a apărut înainte de a apărea el. Universul există; formele de viață de viață inteligente există; moralitatea există; etica există; dragostea există. Care le este cauza adecvată, care le este antecedentă? Din moment ce niciodată efectul nu apare înainte de cauză, și nici nu este mai mare decât aceasta (cauza), putem trage concluzia că Sursa vieții este o Formă vie de inteligență care și ea la rândul ei este morală, etică și capabilă să iubească. Când Biblia spune „La început, Dumnezeu...” ne face de fapt cunoscută Cauza Primordială.

